

Suomen Dementiayhdistys ry 20 vuotta
Pyhjärven Seurakuntakeskus 3.3.2010 klo 18
Pyhäsalmi

Ylijohtaja Terttu Savolainen

Arvoisa juhlayleisö,

Minulla on ilo tuoda valtiovallan ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston puolesta tervehdys ja lämpimät onnitteluni 20- vuotista toimintaansa juhlivalle Suomen Dementiayhdistykselle ja Karpalokodille. Onnittelut teille kaikille toiminnassa mukana oleville: Karpalokodin asukkaille omaisille ja läheisille, henkilökunnalle ja luottamushenkilöille.

Valtion aluehallinto on vuoden 2010 alusta uudistunut merkittäväällä tavalla. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston tehtävänä on edistää alueensa asukkaiden hyvinvointia ja tukea kuntia peruspalveluiden järjestämisessä ja kehittämisessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta aluehallintovirasto vastaa lähes kokonaan entisen lääninhallituksen tehtävistä.

Aluehallintoviraston lähtökohtana on, että asukkaat saavat laadukkaat hyvinvointipalvelut asuinpaikasta riippumatta, olipa kyse vaikkapa erikoissairaanhoidosta, vanhustenhuollosta tai lasten päivähoidosta. Konkreettisesti myönnämme luvat yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajille sekä valvomme, että julkiset ja yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut ovat lain edellyttämällä tasolla.

Aluehallintovirasto siis luo edellytyksiä, ohjaa ja valvoo sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumista alueellaan. Teemme verkostoyhteistyötä kuntien, palvelujen tuottajien, käyttäjien ja järjestöjen kanssa.

Ympäri vuorokautinen vanhustenhuolto tulee olemaan aluehallintoviraston yksi valvonnan painopisteistä tämän vuoden aikana. Tällöin erityiskohteena ovat erityisesti henkilöstömitoitukset ja tilat sekä lääkehoitosuunnitelmien ajanmukaisuus.

Vanhustenhoidon puutteet ovatkin olleet viime vuosien aikana jatkuvasti otsikoissa. Viimeksi Eduskunnan oikeusasiamies Paunio on omassa päätöksessään vanhusten ympärivuorokautisesta hoidosta ja sen valvonnasta todennut, että vanhusten hoidossa on useita epäkohtia ja puutteita, jotka vaarantavat ympärivuorokautisessa hoidossa olevien ihmisarvoista kohtelua ja joihin tulee jatkossa kiinnittää huomiota.

Oikeusasiamies listasi erinäisiä puutteita olevan henkilöstön määrässä erityisesti yövuorossa, ravitsemuksessa, hygieniassa, ulkoilussa sekä lääkehoidossa, lääkäripalveluissa sekä pakotteiden ja rajoitteiden käytössä. Vanhusten hoitolaitosten ja hoivakotien taso vaihtelee kunnittain ja jopa kuntien sisällä varsinkin suurimmissa kaupungeissa.

Pohjois-Pohjanmaan osalta selvityksessä ei ilmennyt mitään sinänsä erityisen hälyyttävää. Terveys huollon yksiköissä henkilöstömitoitus oli pääosin suosituksen tasolla. Tosin kunnan terveys huollon yksiköissä oli havaittu liian vähän henkilökuntaa yövuoroissa. Puutteita havaittiin henkilökunnan koulutuksen ja työvuoromiehityksen osalta.

Kunnan asumispalveluissa todettiin olevan liian sairaanhoitopainotteinen näkökulma ja arvokkaan vanhuuden turvaamiseen ei ole riittävästi koulutettua henkilökuntaa ja asiantuntijuutta. Oulun lääninhallitus oli kiinnittänyt huomiota siihen, että yksityisyys kärsii, kun terveys huollon yksiköissä on liikaa potilaita samassa huoneessa, itsemääräämisoikeutta ei kunnioiteta riittävästi ja infektioiden torjuntaa laiminlyödään. Epäkohtana sosiaalihuollon yksiköissä oli todettu myös liian sairaanhoitopainotteinen toiminta-ajatus ja viriketoimintojen puute, jolloin toiminta keskittyy rutiininomaiseen hoivaan - syödään, juodaan, pestään, otetaan lääkkeitä ja mennään nukkumaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut viime syksynä ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoiva uudistamista koskevan työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida ikäihmisten palvelujen kehittämiseksi tarvittavat lainsäädännön peruslinjaukset. Toisin

sanoen uudella lailla nostettaisiin osa nyt laatusuosituksissa olevista asioista lain tasolle, koottaisiin eri laeissa olevat ikäihmisten palveluja koskevat säännökset sekä luotaisiin näin valvontaviranomaisille edellytykset vanhuspalvelujen valvonnalle. Myös pakotteiden ja rajoitteiden käytöstä vanhustenhuollossa ollaan valmistelemassa siihen oikeuttavaa lainsäädäntöä - nythän vanhusten itsemääräämisoikeutta rajoitetaan ja pakotteita ja rajoitteita käytetään ilman siihen oikeuttavaa lainsäädäntöä.

Suomen dementiayhdistyksen ja Karpalokodin alkuaskeleet – niin kuin monen muunkin toiminnan – ovat monesti pienestä kiinni kuten kuulimme puheenjohtaja Jukka Tikanmäen historiikista. Alkuun on tarvittu hankkeen ideoijia, aktiivisia toimeenpanijoita, tulevaisuuden haasteiden näkijöitä, osaamista ja yhteiskunnan tässä tapauksessa Raha-automaattiyhdistyksen taloudellista panostusta.

Näen tärkeänä, että hanke ei ole ollut vain hoitokotihanke, vaan rinnalla on kulkenut koko ajan kehittäminen. Yhdistyksen tarkoituksena oli edesauttaa dementian ja vanhenemisilmiöiden tutkimusta ja hoidon kehittämistä. Yhdistyksen ja Karpalokodin toiminta onkin kehittynyt ajan myötä alueelliseksi osaamiskeskukseksi, jonka avulla on kehitetty seudullista dementiahoitomallia ja Karpalokodissa alkanut muistiluotsitoiminta on laajentunut Oulun eteläiselle alueelle.

Toimintanne kehittyy koko ajan. Runsas vuosi sitten valmistunut laajennus tarjoaa mahdollisuuksia toiminnan edelleen kehittämiseen mm. tanssiterapian muodossa. Yhteistyö yliopiston kanssa on myös ollut tiivistä – geenitutkimuksen ja älykkään elinympäristön projektin muodossa.

Teidän esimerkinne osoittaa, kuinka suuri merkitys järjestöillä kansalaisten hyvinvoinnille. Suomen dementiayhdistys ja Karpalokoti täydentää merkittävällä tavalla kunnassa tehtävää työtä. Yhdistys tuottaa tarpeellisia palveluja kunnalle, mutta yhdistyksen kautta on voitu kanavoida osaamista ja kehittämistyötä joustavasti Pyhäjärven ja koko alueen ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Haasteita vanhusten hoidossa riittää kuten Ilkka Winblad jo 20 vuotta sitten totesi: dementian esiintyvyys tulee lisääntymään ikääntymisen myötä ja parantavaa hoitoa ei ole olemassa, siksi kuntouttavan yksikön rakentaminen olisi ratkaisu tulevaisuuden

haasteisiin. Näin todellakin on – myös tämän päivän näkökulmasta: Tulevaisuuden keskeinen haaste on dementoituvien ihmisten kuntoutusmahdollisuuksien kehittäminen ja kuntoutusosaamisen vahvistaminen.

Inhimillistä olisi, jos dementoituneen potilaan pitkäaikaisen laitoshoidon vaihe jäisi mahdollisimman lyhyeksi ja että potilas voisi sairastumisen jälkeen jatkaa elämää entisellään niin pitkään kuin mahdollista ja että kotona asuminen voitaisiin turvata.

Tällöin on kuntoutumista edistävä kotihoito asetettava kehittämisen keskiöön. Dementoituvien ihmisten elämänlaatua ja toimintakykyä voidaan tukea ja edistää monin tavoin. Kuntouttavia toimenpiteillä on vaikutusta – kuntoutuksesta hyötyy sairastunut ja koko perhe, kun se on tavoitteellista ja dementoivan sairauden vaiheen mukaan räätälöityä.

Tarvitaan yksilöllisesti suunniteltu palvelukokonaisuus dementiaperheille, joka mahdollistuu eri toimijoiden yhteistoiminnan kautta. Palvelujen ja koko palvelujärjestelmän kehittäminen on suuri haaste paitsi kunnalle, joka vastaa palveluista, mutta myös järjestöille, seurakunnalle ja palveluita tuottaville yrityksille. Tavoitteena tulee olla mielekkään elämän turvaaminen sairastuneelle sairauden eri vaiheissa ja sitä myötä annetaan mahdollisuus arvokkaaseen vanhuuteen.

(Ensietietokurssit ja sopeutumisvalmennus ovat tukimuotoja, joihin jokaisella dementiaoireisella henkilöllä ja hänen läheisillään tulisi olla oikeus. Avohoidon palvelut, kuten esimerkiksi kotipalvelu ja kotisairaanhoido sekä välimuotoinen hoito, kuten palveluasuminen, ja laitoshoido muodostavat jatkumon, jolla dementoituvan ihmisen hoito ja palvelut etenevät joustavasti hänen toimintakykynsä muuttuessa.)

Arvoisa juhlayleisö,

Muistihäiriöiden esiintyvyys kytkeytyy vahvasti väestön ikärakenteeseen. Suomessa on tällä hetkellä noin 120 000 dementoivista sairauksista kärsivää ihmistä. Heistä keskivaikean tai vaikean dementian vaiheessa on 85 000. Luku tulee kaksinkertaistumaan aina 20 vuodessa.

Te täällä Pyhäjärvellä olitte 20 vuotta sitten kaukaa viisaita joko tietoisesti tai tietämättänne, kun perustitte Suomen dementiayhdistyksen, siis vain pari vuotta myöhemmin, kun valtakunnallinen Alzheimerliitto, nykyinen Muistiliitto perustettiin.

Kun Pyhäjärvellä on nyt 75 vuotta täyttäneitä runsaat 700, on heitä 20 vuoden kuluttua arviolta jo runsaat 400 enemmän – siis noin 1160 henkilöä. (Toisin sanoen pyhäjärveläisistä vuonna 2030 noin 21 % on yli 75-vuotiaita, kun vastaava osuus koko valtakunnassa on 15 ja Pohjois-Pohjanmaalla 12,5 %.)

Dementiaoireisten ihmisten laadukkaiden ja vaikuttavien palvelujen järjestäminen ja tuottaminen on merkittävä haaste niin inhimillisestä kuin kansanterveyden ja -taloudenkin näkökulmasta

Hyvät kuulijat,

Varhainen oireiden tunnistaminen ja diagnostisointi sekä vaikuttaviksi arvioitujen hoitomuotojen käyttö vähentävät tai myöhentävät dementoivaan sairauteen sairastuneiden palvelujen tarvetta. Tätä tietoa on hyödynnettävä palveluita ja koko palvelujärjestelmää kehitettäessä.

Hoitoa ja palvelua kehitettäessä edellytysten turvaaminen on ensisijaista: tarvitaan henkilökuntaa, tarvitaan vahvaa hoito- ja sosiaalityön, kuntoutus- ja lääketieteellistä osaamista. Tarvitaan myös oikeaa asennetta: dementoituvien oikeuksien kunnioittamista. Palvelujärjestelmän kehittämisen on aina lähdettävä ihmisestä, apua tarvitsevan ihmisen tarpeista.

Terveyttä, toimintakykyä ja elämänlaatua edistävä toimintapolitiikka ja oikea-aikaiset ja riittävän monipuoliset palvelut takaavat dementoituville ihmisille aktiivisen ja turvallisen arjen. Omaiset ja läheiset tarvitsevat tuen, jonka avulla he voivat elää sairastuneen rinnalla.

Hyvät kuulijat,

Omaisten ja läheisten tuen monimuotoisessa kehittämisessä järjestötyöllä on oma erityinen historiansa, paikkansa ja arvonsa. Järjestötyön toimintaedellytysten ylläpitäminen ja vahvistaminen on myös julkisen vallan vastuulla.

Arvostan sitä työtä, jota Suomen Dementiayhdistys ja Karpalokoti on tehnyt kuluneen 20 vuoden aikana tehnyt muistihäiriöisten ja dementoituvien ihmisten sekä heidän läheistensä hyväksi täällä Pyhäjärvellä. Toiminnalle olette edistäneet merkittävästi dementian hoidon ja kuntoutuksen osaamista myös alueenne ulkopuolella – kuntoutuksen osalta olette olleet edelläkävijöitä ja -näköitä.

Yhteisvoimin voimme pitää dementoituvat kanssaihmisemme osana hyvinvoivaa yhteiskuntaa. Toivotan työllenne onnea ja menestystä myös seuraaville vuosikymmenille.